

Nieuwsbrief

Havenlaan 88 bus 73 - 1000 Brussel

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

NIEUWSBRIEF@INBO.BE / WWW.INBO.BE

Mei 2019

De toestand van de Natura 2000-habitattypes verbetert, maar er blijft werk aan de winkel (NB 05-19)

De toestand van 20 van 44 onderzochte [Natura 2000](#)-habitattypen is verbeterd sinds 2007. Helaas gaan er ook vijf habitattypen op achteruit.

Het INBO stelde deze trends vast in het kader van de verplichte zesjaarlijkse rapportage aan de EU over de toestand en evolutie van de Europees beschermde natuur.

De regionale staat van instandhouding van een habitatype is gebaseerd op de toestand ervan, en op de evolutie van de verspreiding, oppervlakte, kwaliteit, en toekomstperspectieven.

Slechts drie habitattypen ('bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten', 'duindoornstruweel' en 'niet voor publiek opengestelde grotten') hebben een regionaal gunstige toestand, het einddoel voor alle habitattypen.

Er zijn ook drie matig ongunstige habitattypen, namelijk 'embryonale duinen', 'beken en rivieren met bepaalde waterplanten' en 'voedselrijke slikoevers met bepaalde eenjarige planten'.

De toestand voor alle andere habitattypen blijft zeer ongunstig. Het is dus zaak de geleverde inspanningen vol te houden en waar nodig zelfs te versnellen.

[Desiré Paelinckx](#), Jeroen Vanden Borre

Meer lezen: [Paelinckx D., De Saeger S., Oosterlynck P., Vanden Borre J., Westra T., Denys L., Leyssen A., Provoost S., Thomaes A., Vandevoorde B. en Spanhove T. \(2019\). Regionale staat van instandhouding voor de habitattypen van de Habitatrichtlijn. Rapportageperiode 2013 - 2018. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 \(13\). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.](#)

Advies in de kijker: Nepeieren tegen overlast meeuwen? (NB 05-19)

Naar aanleiding van een provinciaal overleg over meeuwenoverlast ontvingen we vragen over het leggen van nepeieren ter bestrijding van de zilvermeeuw.

Bepaalde publicaties zouden aantonen dat dit een dieronvriendelijke methode is, die niet werkt op termijn. We geven alvast mee dat eender welke vorm van bestrijding slechts onder bepaalde voorwaarden mogelijk is. Denk hierbij aan het belang voor de volksgezondheid, de openbare veiligheid of de veiligheid van het luchtverkeer.

Het vervangen van de eieren van grote meeuwen (zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw) door nepeieren moet vooral de agressie tegenover mensen en ook de geluidshinder beperken. Dit werkt op korte termijn: doordat de meeuwen enkele jaren zonder succes broeden, zullen ze minder gemakkelijk andere broedparen aantrekken en na enkele jaren hun broedplaats verlaten. Lokaal kan dit dus leiden tot een afname van het aantal broedparen en de overlast. Maar op lange termijn betekent het slechts een verplaatsing van het probleem. Om de overlast daadwerkelijk te doen afnemen, moet er voorzien worden in voldoende geschikte broedgelegenheden op plaatsen waar de grote meeuwen geen hinder veroorzaken.

[Eric Stienen](#)

Exotenbeheerders en wetenschappers stellen samen beheerdoelen op (NB 05-19)

De Europese Verordening ter preventie en beheer van invasieve uitheemse soorten, verplicht lidstaten beheerdoelstellingen vast te leggen voor een set van invasieve exoten (de “Unielijst”). Maar omdat budgetten voor exotenbeheer beperkt zijn, moet beheer op het terrein haalbaar en zinvol zijn, en tegelijk wetenschappelijk onderbouwd. Beslissingen hierover moeten transparant genomen worden en gedragen zijn door de terreinbeheerders.

Op 19 december 2018 organiseerden het INBO, [DEMNA](#), het Nationaal Secretariaat Invasieve Uitheemse Soorten en het [Belgisch Biodiversiteitsplatform](#) een workshop met beheerders en onderzoekers rond risicobeheer voor de exoten op de Unielijst. Deze workshop maakt deel uit van een gestructureerde, participatieve besluitvorming ter ondersteuning van de implementatie van de EU Verordening invasieve exoten. Het INBO werkte mee aan het opstellen van beheersscenario's, die door een panel van 40 experts geëvalueerd werden. Deze gestructureerde evaluatie gebeurde op basis van diverse criteria zoals de inschatting van de effectiviteit, praktische haalbaarheid, kostprijs, draagvlak, neveneffecten van beheer, dringendheid van beheer en de kans op nieuwe introducties.

Tijdens de workshop werden deze beheersscenario's getoetst aan de praktijkervaring van de terreinbeheerders. Hieruit werd voor alle soorten een beheeraanbeveling gepuurd.

[Tim Adriaens](#)

INBO-tutorials website (NB 05-19)

Software voor wetenschappelijk onderzoek evolueert continu. Om onderzoekers - binnen én buiten het instituut - te ondersteunen bij het gebruik hiervan, creëerde het INBO een [tutorials website](#).

De tutorials hebben als doelstelling de wetenschappers te ondersteunen bij het gebruik van software die de wetenschappelijke workflow of berekeningen efficiënter, transparant en reproduceerbaar maken. De antwoorden op vragen die bij onderzoekers vaak terugkomen worden op deze website uitgewerkt in een tutorial. Zo'n tutorial bestaat uit een korte pagina die een houvast biedt om met een nieuwe tool of techniek aan de slag te gaan.

Inhoudelijk zijn de tutorials zeer uiteenlopend: van installatie-instructies voor nieuwe software, introductie(lessen) voor het gebruik van software en tools (Rstudio, Github...), lessen over statistiek, het gebruik van bepaalde functies in R en Python, tot literatuur over statistiek. Ook de tools die door het INBO werden ontwikkeld komen er aan bod.

De website biedt voor INBO-onderzoekers een aanvulling op de vele tutorials, blogs en Q&A-websites die al op het internet te vinden zijn. Door de website publiek toegankelijk te maken, draagt het INBO actief bij aan het openstellen van wetenschappelijke kennis en het ondersteunen van de ecologische onderzoekerscommunity wereldwijd.

[Toon Van Daele](#)

[>> INBO Tutorials website](#)

Indicator in de kijker: Visindex Zeeschelde (NB 05-19)

Voor de evaluatie van het visbestand in de Zeeschelde ontwikkelde het INBO een zonespecifieke visindex. De visindex geeft een geïntegreerde score van de ecologische kwaliteit van het visbestand ten opzichte van een referentiesituatie. Deze score varieert sterk naargelang de saliniteitszone (zoutgehalte). Sinds 2010 neemt de score van het zoetwatergetijdegebied (Temse-Merelbeke) toe. In 2018 werd het 'goed ecologisch potentieel' voor het eerst behaald. De stroomafwaarts gelegen zwak brakke zone scoorde 'matig' in 2018, maar de waarde lag wel hoger dan de tien jaren ervoor. Hoewel er ook in de brakke zone meer vissoorten uit de referentielijst gevangen werden, bleef de score hier slechts 'matig'.

Monitoring van prioritaire dier- en plantensoorten in Vlaanderen via citizen science is een succes (NB 05-19)

In de periode 2016-2018 gingen nieuwe gestructureerde meetnetten van start voor de monitoring van 65 prioritaire dier- en plantensoorten in Vlaanderen. Het gaat om soorten zoals kamsalamander, gevlekte witsnuitlibel, heivlinder, purperorchis en lentevuurspin. In een gestructureerd meetnet worden die soorten via een vastgelegde methode geteld, op welbepaalde tijdstippen en op vaste locaties. Op basis hiervan kunnen we betrouwbare informatie verkrijgen voor de onderbouwing van het Vlaamse natuurbeleid en voor de rapportage over [Natura 2000](#)-soorten aan Europa.

Het INBO ontwierp de verschillende meetnetten, maar het zijn vrijwilligers die de tellingen uitvoeren. Natuurpunt Studie staat in voor de coördinatie van het veldwerk en de aansturing van de vrijwilligers. Via de webapplicatie www.meetnetten.be en de meetnetten-app kunnen vrijwilligers zich aanmelden voor een meetnet en de getelde aantallen invoeren. Ook voor de al langer lopende Algemene Broedvogelmonitoring kunnen vrijwilligers tellingen invoeren in www.meetnetten.be.

Na drie jaar blijkt deze Vlaamse *citizen science monitoring* een succes. Voor het derde jaar werden bijna alle geplande meetnetlocaties volgens de afgesproken methode geteld. Sinds 2016 voerden meer dan 800 vrijwilligers maar liefst 5096 gestandaardiseerde tellingen uit. INBO gaat alvast van start met de gegevensanalyse, maar voor het bepalen van langetermijntrends is het nog te vroeg. Daarvoor rekenen we uiteraard op de blijvende inzet van de vele gemotiveerde vrijwilligers.

[Toon Westra](#), Frederic Piesschaert, Marc Pollet

Beoordelingskaders voor regionaal belangrijke biotopen en natuurstreefbeelden (NB 05-19)

In 2015 vroeg het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) aan het INBO om een instrument uit te werken voor de evaluatie van het beheer van regionaal belangrijke biotopen (rbb) en van natuurstreefbeelden. Onlangs verscheen het syntheserapport met beoordelingskaders voor de evaluatie van de biotische kwaliteit van graslanden, moerassen, struwelen, oud dennenbos, zilte tot brakke waters en botanisch soortenrijke akkers.

Regionaal belangrijke biotopen zijn naar biologische waarden en belang voor de biodiversiteit vergelijkbaar met Europees beschermde [Natura 2000](#)-habitattypen, maar ze zijn op Europees niveau minder bedreigd en daardoor niet Europees beschermd. Ze genieten wel bescherming in Vlaanderen in uitvoering van het Natuur- en/of [Bosdecreet](#). Natuurstreefbeelden zijn vegetaties die omwille van hun biologische waarde als ecologisch einddoel in een natuurbeheerplan opgenomen kunnen worden.

De beoordeling van de biotische kwaliteit van een regionaal belangrijk biotoop of een natuurstreefbeeld steunt in belangrijke mate op de vegetatie waarbij zowel de samenstelling van de vegetatie als de vegetatiestructuur worden geëvalueerd. De evaluatie besteedt aandacht aan zowel positieve (kwaliteitsindicerende soorten) als aan negatieve indicatoren (verstoringindicatoren).

In het eindrapport vind je de beoordelingskaders voor 19 regionaal belangrijke biotopen en natuurstreefbeelden. Natuurbeheerders kunnen met dit instrumentarium aan de slag om te evalueren of hun beheer het beoogde resultaat oplevert, en eventueel bijsturen waar dat nodig is.

[Els De Bie](#), Jan Wouters, Patrik Oosterlynck, Steven De Saeger, Luc Denys, Kris Vandekerkhove, Arno Thomaes, Luc De Keersmaeker, Jeroen Vanden Borre en Desiré Paelinckx

Meer lezen? [De Bie E., Wouters J., Oosterlynck P., De Saeger S., Denys L., Vandekerkhove K., Thomaes A., De Keersmaeker L., Vanden Borre J. & Paelinckx D. \(2018\). Beoordelingskader voor 'regionaal belangrijke biotopen' \(rbb\) en andere natuurstreefbeelden. Eindrapport. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2018 \(98\). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.](#)

Zeevogels onder druk (NB 05-19)

In het kader van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie werkte het INBO mee aan de actualisatie van de beoordeling van het Belgisch Deel van de Noordzee (BDNZ). De actualisatie had betrekking op de periode 2011-2016 en gebeurde aan de hand van indicatoren. Vijf daarvan hebben betrekking op zeevogels. Hoewel we voor verschillende elementen een positieve evolutie konden waarnemen, bereikte geen van de vijf indicatoren de 'goede milieutoestand'.

Dichtheid van vogels op zee

Het merendeel van de niet-aasetende zeevogelsoorten (duiker, fuut, zee-eend, jan- van-gent, zeekoet, alk en visdief) op het BDNZ toont een afnemende trend, maar toch werd de goede milieutoestand in de periode 2011-2016 elk jaar bereikt.

Hoewel het door vissers teruggooien van kleine vissen nog niet verboden is en dus nog steeds een voedselbron, namen de vijf aasetende soorten (drieteenmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw, kleine en grote mantelmeeuw) sterk af in de periode 2011-2016. De goede milieutoestand werd in drie van de vijf jaren niet behaald.

Voorkomen van broedende zeevogels

In het Belgisch Deel van de Noordzee is het aantal broedende zeevogels sterk gedaald: meer dan 25 % van de soorten bevindt zich momenteel onder het referentieniveau. De goede milieutoestand wordt al sinds 2000 niet meer gehaald. Vooral visetende soorten die vlakbij het wateroppervlak foerageren, doen het slecht.

Afval in de maag van Noordse stormvogels

In de zuidoostelijke Noordzee is het percentage Noordse stormvogels met meer dan 0,1 g plastic in hun maag sinds 2004 gelijk aan of hoger dan 50%. De goede milieutoestand is daarmee nog lang niet in zicht. In België worden te weinig vogels gevonden voor een statistisch correcte analyse, maar ook hier bevatte 52% van de onderzochte magen meer dan 0,1 g plastic.

Met olie besmeurde zeekoeten

Langlopende monitoring (1961-2017) toont aan dat de oliebevuilingsgraad bij zeekoet sterk daalt. In de beginjaren van de monitoring waren vrijwel alle gevonden zeekoeten met olie besmeurd, de laatste jaren was dat meestal minder dan 50 %. De goede milieutoestand werd echter nog niet gehaald.

Concentraties Hg, PCB, DDT, HCB en HCH in vogeleieren

De concentraties van kwik, PCB, DDT en HCB in de visdiefieren die in 2008, 2010 en 2015 werden verzameld in de kolonie van Zeebrugge, waren in alle jaren hoger, en in het geval van PCB veel hoger, dan de vooropgestelde norm. Alleen voor HCH werd de goede milieutoestand behaald.

[Eric Stienen](#), Nicolas Vanermen, Marc Van De Walle, Hilbran Verstraete, Wouter Courtens